



PEDAGÓGIAI SZEMPONTÚ ELVÁRÁSOK AZ EDZŐKKEL SZEMBEN – FÓKUSZBAN A NŐI LABDARÚGÓ AKADÉMIÁK

Déri Diána^{1,3}, Bognár József^{2,3}, Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella^{2,3}

¹ Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

² Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Sporttudományi Intézet

³ Sport- és Egészségtudományi Kutatócsoport

A sporttehetség-gondozás során a sikeres edzői pályafutáshoz elengedhetetlenül szükséges az alapos sportszakmai tudás és sokoldalúság. Emellett a pedagógiai felkészültség is az edzővel szemben támasztott kiemelt követelményekhez tartozik (Gombocz, 2010). A fiatal labdarúgók képzése és nevelése során fontos a kornak és képességnek megfelelő módszerek alkalmazása, mivel az adott pedagógiai helyzetek direkt hatással vannak az utánpótlás-nevelés sikerességére és egyúttal a sportolói karrierre (Kiss & Bognár, 2018).

Bár az elmúlt években jelentősen megemelkedett az utánpótlás-neveléssel és tehetségfejlesztéssel kapcsolatos kutatások száma, a nők továbbra is rendkívül alulreprezentáltak, ami negatívan befolyásolhatja a szakmai előrelépést (Curran et al., 2019). Ebből kifolyólag, a női labdarúgás fejlődésének érdekében szükségesnek találtuk a szakágat érintően a pedagógiai kérdések többszemponútú vizsgálatát. Korábbi kutatásainkra építve (Déri, 2015; Kiss et al., 2022) jelen tanulmány egy női labdarúgó akadémiákon végzett átfogó vizsgálat azon szegmensét ismerteti, amelyben a szerzők kérdőíves felmérés és interjúk segítségével kapott eredményeket mutatnak be. A sportág fejlesztése érdekében fontos, hogy az edzők, a játékosok és a szülők véleménye alapján beazonosításra kerülhessenek a leginkább elvárt edzői szerepek, feladatok és tulajdonságok.

Elméleti háttér

A folyamatosan erősödő teljesítményorientáció felhívja a figyelmet a sporttudományi kutatások fontosságára, hiszen ezek nélkül a mai világban már komoly sporteredmények nem érhetők el. A labdarúgó tehetségek kiválasztásával és bevalásával foglalkozó kutatások elsősorban az élettani tényezőkre és motoroseredményekre koncentrálnak (Csáki et al., 2013a), és ez igaz a női labdarúgás tekintetében is (Ford et al., 2020; Güllich, 2019). Azonban a tehetség-gondozás folyamatában a fókusz nem szabad kizárólag ezekre a tényezőkre irányítani, hiszen a komplex képzés és az irányított nevelőhatások jelentősen befolyásolják a fejlődést és teljesítményt (Kiss & Bognár, 2018). Az edzési folyamat jóval több, mint a fizikai és technikai készségek egyszerű átadása vagy a motoros képességek fejlesztése. Ez egy összetett, sokrétű és társadalmilag jelentős, interaktív nevelési folyamat (Jones, 2006).

A tervezés, a célkitűzések pontos meghatározása nemcsak a sportszakmai munka elengedhetetlen összetevője, hanem pedagógiai területen is megjelenő kiemelt feladat. A célirányos és szisztematikus tervezés, a tudatos felkészülés a siker zálogát jelenti. Csáki (2017) hazánk öt

kiemelt akadémiaiájának, utánpótlásközpontjának játékosai körében végzett kutatása megerősítette, hogy az edző elsődleges feladatai közé tartozik a célok kitűzése és a feladatok pontos megtervezése.

A nevelőmunka sikerében az edző személyének mint követendő példának is fontos szerep jut a pedagógiai felkészültség mellett, ezáltal alkalmassá válva a szociális tényezők pozitív befolyásolására és a hatékony feladatállításra (Gombocz, 1997). Kasuba (2018) az edző személyiségén és szakmai tudásán túl a játékosokkal kialakított kapcsolatát azonosítja mint a labdarúgásban az eredményességet leginkább befolyásoló tényezőt. Vannai (2019) szerint az edzőnek a sportágspecifikus ismereteken túl a sportpedagógia és az erkölcs terén is megfelelő tudással kell rendelkeznie. Varga (2017) azt találta, hogy a labdarúgó edzők elismerték a munkájukban a pedagógiai tudás relevanciáját. Rábai (2018) egy fővárosi és egy vidéki labdarúgó akadémia pedagógiai tevékenységét vizsgálva azt mutatta be, hogy a szakmai vezetők a pedagógia által kínált nevelési eszközökben rejlő lehetőségek kiaknázását előtérbe helyezték.

Amennyiben az edző megköveteli a sportolótól, hogy a sport során fejlesztett pozitív személyiségvonásait más területen is érvényesítse, a sporttal felerősített nevelőhatást érhet el (Biróné, 2011). A nevelés céljának és folyamatának kidolgozása és megvalósítása kiemelt feladata a pedagógusnak, de Czövek Andrea (2017) az „együttre” helyezi a hangsúlyt, a kapcsolat a közösen meghatározott cél megvalósításáról szól. Nélkülözhetetlen egy kölcsönös bizalmi szál az edző–sportoló kapcsolatban (Bognár, 2010; Budavári, 2007; Gombocz, 2005). Sir Alex Ferguson, a Manchester United rekorder edzője is hasonló elveket vallott (Elberse & Ferguson, 2013, p. 118): „Egy menedzsernek, akárcsak egy tanárnak, az a feladata, hogy arra ösztönözze az embereket, hogy jobbak legyenek. Ha esélyt adsz a fiataloknak, lojalitást is teremtasz.” A jó edző lehetővé teszi egy személyes, egyedi, bizalmi és fejlesztő játékos–edző kapcsolat kialakulását. Az edzők tevékenysége akkor válik támogatóvá, ha az edző és a sportoló értékrendje összhangban van, vagy ha a sportolók hisznek és bíznak az edzőikben (Berntsen & Kristiansen, 2020).

A fiatal labdarúgók fontosnak ítélik az edzők tanári szerepvállalását (Kiss et al., 2019), és a labdarúgáshoz szorosan kapcsolódó tevékenységi területen túl is számítanak az edzőik feléjük irányuló érdeklődésére, segítő, gondoskodó attitűdjére (Bognár et al., 2021). Az edző szerepének vizsgálata a sport világában tehát komplex megközelítést igényel, mivel az edzőnek többek között a menedzseri és tanári szerepe is jelentős. Helyzete egyedülálló, napi szinten néz szembe azzal a kihívással, hogy összekapcsolja az irányítást, a fejlesztést, a kutatást, a mentorálást és a tanácsadást, miközben egyfajta kritikusként meg kell teremtenie a bizalmat és a tisztelet légkörét (De Haan & McCarry, 2016).

A szülők szintén fontos szerepet játszanak gyermekeik sportpályafutásának alakulásában, ezért kiemelt jelentőséggel bír véleményük a tehetséggondozást biztosító környezetről, amelyet ugyanakkor elsősorban gyermekük szempontjából ítélnék meg (Clarke & Harwood, 2014). Hozzáállásukat nagyrészt a sportszülökként szerzett tudásuk és tapasztalatuk határozza meg (Harwood & Knight, 2015). Elősegítheti a szülők támogató viselkedését (pl. bátorítás), ha pontosabban ismerik azokat a folyamatokat, amelyeknek közvetlen részesei az edzők és a sportolók (Taylor & Collins, 2020). Megicks és munkatársai (2023) igazolták az edzők, a sportolók, valamint a szülők közötti kommunikáció kritikus jelentőségét.

A női labdarúgás szakmai és tudományos helyzete

A legtöbb profi futballklub kiemelkedő színvonalú tehetségfejlesztési környezetet kíván biztosítani labdarúgó akadémia működtetésével annak érdekében, hogy eredményes játékosokat

tudjon nevelni (Nesti & Sulley, 2015). Az akadémiái rendszer a játékosok hagyományos rendszerben történő felkészítésén túl további feladatok ellátására is vállalkozik. Sajátosságai okán a tudományos kutatások tárgyát képezi az ebben a rendszerben megvalósuló tehetséggondozás. Korábbi kutatások hangsúlyozzák a környezeti és személyi feltételek fontosságát és iránymutatást adnak a fejlesztési lehetőségekre (Gangsø et al., 2021; Gesbert et al., 2021; Kasuba, 2018).

A Henriksen és munkatársai (2010) által kidolgozott tehetségfejlesztés sportkörnyezeti modellje (Athletic Talent Development Environment) holisztikus megközelítésben hangsúlyozza a szerepeket, feladatokat, funkciókat, személyi és tárgyi feltételeket, melyek kiaknázására az akadémiái rendszernek megvan minden lehetősége. A sportakadémiák a sokoldalú támogatási lehetőség révén Európa-szerte kulcsszerepet játszanak az utánpótlás-nevelésben és a tehetséggondozásban.

A férfi labdarúgók tehetséggondozásában már hazánkban is bizonyította kiemelt szerepét a sportakadémiái rendszer. Az elmúlt években számos olyan tudományos kutatást végeztek, amelyek a férfi labdarúgó akadémiákra és az azokkal összefüggő tapasztalatokra vonatkoztak (Bognár & Csáki, 2020; Csáki et al., 2017; Kiss & Bognár, 2018; Kiss et al., 2015; Rábai, 2018, 2019; Varga, 2017; Varga et al., 2018).

A 2019. december 13-án hatályba lépett, sportakadémiákról szóló 303/2019. (XII. 12.) Korm. rendelet meghatározta, hogy labdarúgás sportágban legfeljebb 10 sportakadémia működhet. (Megjegyzés: Labdarúgás sportágban jelenleg 12 sportakadémiával köthető keretmegállapodás.) Ezen sportszervezeteknek vállalniuk kellett a működési követelmények biztosítását, a közneveléssel összefüggő feladatok ellátását és a sportpolitikáért felelős miniszter által meghatározott sportakadémiái minőségbiztosítási rendszerben foglalt követelményeknek való megfelelést. A 10 államilag elismert labdarúgó-sportakadémia közül 2021-ben 6 hozott létre női szakágot. Az akadémiái rendszer – amely célja az volt, hogy szakmai műhelyként segítsék a fiatalok mentális és fizikai felkészülését profi szakmai irányítással, modern infrastrukturális környezetben – három korosztályra (U19, U17 és U15) terjedt ki.

2012-ben a Magyar Labdarúgó Szövetség deklarálta a női labdarúgás fejlesztésének fontosságát. Felismerték, hogy ez nem csak sportszakmai kérdés, hanem társadalmi és gazdasági is egyben. Az MLSZ által létrehozott munkacsoport megalkotott egy tízéves fejlesztési stratégiát, a női labdarúgás 77 pontját. Ez a stratégia egy teljesen új szemlélettel a stratégiai célok megvalósítását segítette, mely következtében a látvány-csapatsportokban bevezetett társasági adókedvezmény rendszerében helyet kapott a női labdarúgás is, így komoly előrelépést jelentett az utánpótlás finanszírozásában. Magyarországon a sportágak között a női labdarúgók száma emelkedett az egyik legdinamikusabban, 4 év alatt megháromszorozódott (Déri, 2016). Elmondható, hogy egy új fejezet kezdődött a női labdarúgásban.

Időszerűvé vált a különböző típusú nemzetközi akadémiái rendszerek vizsgálata és hazai körülményekre adaptálása, amely által a magyar női labdarúgás dinamikus fejlesztése is megvalósulhat (Déri, 2016). Ennek lényegi szegmensét alkotta az, hogy a sportakadémiák egy minőségi utánpótlás-nevelést biztosító képzési rendszerben gondoskodjanak az akadémiái növendékek felkészítéséről és versenyeztetéséről, valamint segítséget nyújtsanak a tankötelezettség teljesítése és az élsport összehangolásában. Az edzők pedagógiai szerepét számos kutatás vizsgálta (Balogh & Trzaskoma-Bicsérdy, 2020; Révész et al., 2007), ugyanakkor a kérdéskör női labdarúgásra vetített elemzése a mai napig ritkaságnak számít. Az új akadémiái rendszerben érdemes alaposabban megismerni az edzők szerepét és mindennapos tevékenységrendszerét. A kutatás célja tehát annak bemutatása, hogy az új struktúrában résztvevő játékosok és edzők, illetve a sportolók szülei hogyan határozzák meg a jó edző fogalmát és mit várnak el

az edzőtől. A tanulmány vizsgálati célkeresztjébe pedagógiai, neveléstudományi aspektusból kerül az akadémiai rendszer.

Módszerek

Minta

A kutatás során felkerestük valamennyi, a sportakadémiákról szóló 303/2019. (XII. 12.) Korm. rendelet szerinti, érvényes és hatályban lévő sportakadémiai keretmegállapodással rendelkező, államilag elismert labdarúgó sportakadémiát, amely női szakágat működtetett (n = 6). A kutatás kvantitatív része három almintára terjedt ki, a sportakadémiák női labdarúgói (n = 262), edzőik (n = 37) és szüleik (n = 218) vettek részt benne. A kutatás folyamán 3 különböző korosztály (U15, U17 és U19) játékosait szólítottuk meg. A populációra vetítve a részvételi arány a következőképpen alakult: az összes labdarúgó 78%-a, az edzők 100%-a, míg a szülők 65%-a vett részt a kutatásban.

A kutatás kvalitatív részénél a mintaválasztás fontos szempontja volt, hogy a szakág elfogadott, tapasztalt és eredményes szakemberei kerüljenek bevonásra. A megkérdezettek nem vettek részt a kutatás kvantitatív részében, és legalább 10 éve a női labdarúgásban vezetői pozíciót betöltő, ugyanakkor eltérő feladatkörrel bíró személyek voltak. A mintába (n = 5) kiválasztottak az alábbi személyek közül kerültek ki: (1) korábbi szövetségi kapitány, a magyar labdarúgás első női UEFA pro-licences edzője, női akadémiai szakmai igazgató, testnevelő tanár, közel 30 éves edzői tapasztalattal (A1); (2) korábbi szövetségi szakágvezető, UEFA „B” licences edző, női akadémiai igazgató, több mint 20 éves szakmai tapasztalattal a női labdarúgásban (A2); (3) korábbi szövetségi szakágvezető, klubvezető, jogász, közel 20 éves szakmai tapasztalattal a női labdarúgásban (A3); (4) női akadémiai vezető tehetségkutató, több mint 10 éves szakmai tapasztalattal a női labdarúgásban (A4); (5) női elitközpont-vezető, U14-es edző, több mint 10 éves szakmai tapasztalattal a női labdarúgásban (A5).

Valamennyi akadémia vezetője jóváhagyta a kutatást. A játékosok szülei/gondviselői írásban járultak hozzá gyermekük vizsgálatban történő részvételéhez (kutatásetikai engedély száma: RK/1402/2023). A kutatásban történő részvétel önkéntes volt. A válaszok anonim módon kerültek rögzítésre, így az adatszolgáltató személy kilétére nem lehet következtetni.

Adatfelvétel

Az adatfelvétel 2021 őszén zajlott, a játékosok és az edzők esetében hétköznapi, felkészülési időszakban, az alábbi helyszíneken: (1) Budapest (Ferencvárosi Torna Club, MTK), (2) Diósgyőr (DVTK LSA), (3) Felcsút (Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia), (4) Győr (Fehér Miklós Labdarúgó Akadémia), (5) Szombathely (Illés Akadémia).

A szülők otthonukban töltötték ki a kérdőíveket, amelyeket visszajuttattak a felmérést végző személyekhez.

Az adatfelvétel saját szerkesztésű, papír alapú kérdőívek használatával történt. Korábbi kutatásaink eredményére építve (Bognár et al., 2021) alkottuk meg a kérdőívek témaköreit és kérdéseit (1. táblázat). A főbb irányok ezek alapján az edző feladata, a jó edző és az edző szerepe voltak. Az alminták részére azonos alapkérdőív került összeállításra, lényegi különbséget a sportágválasztással összefüggő kérdésekre vonatkozó fejezet jelentett, amely az edzők esetében elhagyásra került.

1. táblázat. A kérdőívek felépítése

Kérdéskörök	Kérdések száma		
	labdarúgó	edző	szülő
Általános kérdések, háttér-információk	9	11	5
Sportágválasztással összefüggő kérdések	4	0	3
Tehetséggondozással, utánpótlás-neveléssel összefüggő kérdések	5	5	5
Az edző szerepével összefüggő kérdések	3	4	3
Sportakadémiával összefüggő kérdések	5	4	4
<i>Összesen</i>	<i>26</i>	<i>24</i>	<i>20</i>

A kérdőívben zárt kérdéseket alkalmaztunk (négyfokú Likert-skála), de a válaszlehetőségek mellett az “Egyéb” kategóriában a válaszadó megfogalmazhatta saját szavaival a választ. A kérdőívben az 1-es érték jelentette a kérdéssel vagy meghatározással való teljes egyet nem értést, a 4-es érték pedig az állítással való teljes egyetértést. A páros skála alkalmazásával a cél az ún. kényszerválasztás elérése volt annak érdekében, hogy a válaszadó mindenképpen formáljon véleményt, így kizárva a semlegességet (Zerényi, 2016). A 4 pontos Likert-skála lehetővé teszi, hogy paraméteres próbákat alkalmazzunk pedagógiai tárgyú vizsgálatok esetében is (Falus & Ollé, 2008).

Az interjúkészítés során célunk volt, hogy mélyebb, árnyalt betekintést nyerjünk az edzők tehetséggondozásban betöltött szerepét és legfontosabb feladatait illetően. További cél volt megismerni, hogy milyen jellemvonásokat tartanak a sportszakemberek a leglényegesebbnek ahhoz, hogy valaki jó edző legyen.

Az interjúkban olyan kérdéseket tettünk fel, melyekkel a szakemberek saját maguk fejezheték ki a témával összefüggő gondolataikat, tapasztalataikat és véleményüket. A félig strukturált interjúk az alábbi kérdéssor mentén kerültek felvételre: (1) Véleménye szerint milyen szerepet tölt be az edző a tehetséggondozás folyamatában? (2) Véleménye szerint melyek egy jó edző fő feladatai? (3) Mire alapozza véleményét?

A célzott interjúk felvétele telefonon vagy személyesen zajlott, 20–30 perces időkeretben. A beszélgetések diktafon segítségével rögzítésre, majd legépelésre kerültek.

Adatelemzés

A kérdőív esetében leíró statisztikát, reliabilitást és különbözőségvizsgálatot végeztünk. A megbízhatóságot Cronbach-alfa értékekkel a teljes minta mellett a három almintára mutatuk be. A csoportok közti különbséget egyszempontos varianciaanalízissel (ANOVA) vizsgáltuk, szignifikancia szintnek a társadalomtudományi kutatásokban általánosan alkalmazott hibahatárt ($p < 0,05$) vettük alapul. Az adatelemzéshez az SPSS 25.0 statisztikai programot használtuk.

Az interjúk során Seidman (2002) iránymutatásai alapján a kapott adatok feldolgozása manuálisan történt. Az adatokat összerendeztük, majd megfelelő szempontok szerint csoportosítottuk és kódoltuk őket (Szabolcs, 2001). A kódolás a GT-módszer elvének megfelelő nyílt kódolással történt (Sallay & Martos, 2018). A kódolási folyamat megbízhatóságát intrakódolás segítségével ellenőriztük (Sántha, 2015). A második kódolásra 1 hét után került sor. A kvalitatív eredményeket a hangsúlyos eredmények, a különbségek és a hasonlóságok alapján rendszereztük.

Eredmények

Az edző feladata

Arra a kérdésre, hogy mennyire fontos feladata egy jó edzőnek az adott tényező, a motiválás, teljesítményre ösztönzés ($M = 3,82$, $SD = 0,46$), a taktikai tudás megtanítása ($M = 3,82$, $SD = 0,45$), illetve a technikai tudás megtanítása ($M = 3,81$, $SD = 0,44$) tényezők kapták a legmagasabb értékeket (2. táblázat). A megkérdezettek a toborzást ($M = 2,89$, $SD = 0,75$) jellemezték a legkevésbé fontosnak egy edző feladatai között.

2. táblázat. Mennyire fontos feladata egy jó edzőnek a játékosok, az edzők és a szülők szerint

	Teljes ($n = 517$)		Játékos ($n = 262$)		Edző ($n = 37$)		Szülő ($n = 218$)		F	p
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás		
Motiválás, teljesítményre ösztönzés	3,82	0,46	3,83	0,44	3,86	0,35	3,81	0,49	0,34	0,715
Taktikai tudás megtanítása	3,82	0,45	3,82	0,45	3,86	0,35	3,81	0,47	0,22	0,803
Technikai tudás megtanítása	3,81	0,44	3,77	0,47	3,89	0,32	3,83	0,41	1,75	0,174
Mentális felkészítés	3,73	0,50	3,69	0,54	3,95	0,23	3,74	0,48	4,45	0,012
Csapat stratégiájának kidolgozása	3,7	0,56	3,71	0,53	3,41	0,64	3,73	0,56	5,64	0,004
Kondicionális képesség fejlesztése	3,7	0,53	3,64	0,60	3,65	0,48	3,78	0,45	4,03	0,018
Irányítás	3,65	0,55	3,67	0,56	3,57	0,65	3,64	0,53	0,57	0,566
Szervezés	3,6	0,59	3,6	0,63	3,59	0,60	3,61	0,54	0,01	0,994
Nevelés	3,57	0,61	3,48	0,65	3,92	0,28	3,63	0,57	10,64	0,001
Segítség a mindennapos stressz feldolgozásában	3,46	0,63	3,39	0,69	3,54	0,51	3,53	0,55	3,27	0,039
Sportoló jövőjének egyengetése	3,44	0,66	3,44	0,70	3,46	0,51	3,44	0,62	0,02	0,977
Nyerni megtanítás	3,44	0,62	3,43	0,64	3,49	0,60	3,44	0,60	0,15	0,862
Toborzás	2,89	0,75	2,89	0,73	2,92	0,72	2,89	0,79	0,03	0,972

Megjegyzés: Cronbach-alfa_{teljes} = 0,83

(Cronbach-alfa_{játékos} = 0,87; Cronbach-alfa_{edző} = 0,75; Cronbach-alfa_{szülő} = 0,81)

Az ANOVA elemzés alapján elmondható, hogy az edzők a labdarúgóknál és a szülőknél is fontosabbnak értékelték a mentális felkészítést ($F = 4,45$; $p = 0,012$). Emellett a nevelési feladatok jelentőségét erőteljesebben emelték ki az edzők ($F = 10,64$; $p = 0,001$), mint a labdarúgók és a szülők. A három almintá közül a labdarúgók tartották legkevésbé fontosnak a

nevelést ($M = 3,48$, $SD = 0,65$) az edzői munkában. Szignifikáns különbség mutatkozott a csapatstratégia kidolgozásának kérdéskörében ($F = 5,64$; $p = 0,004$), melyben az edzők tulajdonítottak legkisebb jelentőséget a tényezőnek ($M = 3,41$, $SD = 0,64$). A kondicionális képesség fejlesztését ($F = 4,03$; $p = 0,018$) és a mindennapos stressz feldolgozásához szükséges segítséget ($F = 3,27$; $p = 0,039$) a szülők jelentősebbnek ítélték, mint a játékosok.

A jó edző

Az edzők tulajdonságait leíró tényezők értékelése alapján megállapítható, hogy a megbízhatóság ($M = 3,77$, $SD = 0,55$) a leglényegesebb (3. táblázat). Másodikként jelent meg a tekintély ($M = 3,67$, $SD = 0,59$), amely után érdemes még kiemelni a következő jellemzőket: megvalósítható célokat tűz ki ($M = 3,65$, $SD = 0,57$), előre megtervezi a feladatokat ($M = 3,64$, $SD = 0,57$), komoly taktikai tudása van ($M = 3,62$, $SD = 0,59$), illetve példakép, követendő minta ($M = 3,61$, $SD = 0,63$). Az edzők tulajdonságai közül a válaszadók a teljesítményorientáltságot ($M = 2,46$, $SD = 0,88$) tartották a legkevésbé fontos tényezőnek.

3. táblázat. Az edzői tulajdonságok fontossága a játékosok, az edzők és a szülők szerint

	Teljes ($n = 517$)		Játékos ($n = 262$)		Edző ($n = 37$)		Szülő ($n = 218$)		F	p
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás		
Megbízható	3,77	0,55	3,74	0,59	3,89	0,32	3,79	0,53	1,56	0,210
Van tekintélye	3,67	0,59	3,59	0,64	3,73	0,51	3,75	0,51	4,44	0,012
Megvalósítható célokat tűz ki	3,65	0,57	3,63	0,64	3,78	0,42	3,66	0,50	1,31	0,270
Előre megtervezi a feladatokat	3,64	0,57	3,61	0,63	3,68	0,53	3,66	0,50	0,47	0,626
Komoly taktikai tudása van	3,62	0,59	3,58	0,65	3,65	0,54	3,68	0,52	1,82	0,163
Példakép, követendő minta	3,61	0,63	3,57	0,68	3,70	0,57	3,64	0,59	1,03	0,356
Erkölcös	3,59	0,63	3,62	0,64	3,86	0,35	3,51	0,63	5,56	0,004
Folyamatosan képezi magát	3,56	0,62	3,42	0,70	3,78	0,48	3,68	0,50	14,01	0,001
Partnerként viselkedik, figyel a sportoló véleményére	3,54	0,65	3,50	0,72	3,43	0,56	3,61	0,58	2,10	0,124
Az eredménynél fontosabb neki a mérkőzésre történő felkészülés	3,52	0,69	3,51	0,74	3,42	0,69	3,55	0,63	0,59	0,554

3. táblázat folytatása

	Teljes (n = 517)		Játékos (n = 262)		Edző (n = 37)		Szülő (n = 218)		F	p
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás		
Elsősorban a csapategység kialakítására figyel	3,52	0,67	3,45	0,75	3,27	0,69	3,64	0,53	7,86	0,001
Komoly technikai tudása van	3,45	0,73	3,39	0,78	3,16	0,80	3,58	0,61	7,38	0,001
A civil életben is lehet rá számítani	3,41	0,71	3,37	0,74	3,59	0,55	3,43	0,69	1,89	0,153
Erőtéljes vezető, irányító, az van, amit ő képvisel	3,28	0,75	3,28	0,77	3,14	0,86	3,29	0,70	0,70	0,495
Elsősorban az egyéni fejlődésre figyel	3,13	0,76	3,00	0,80	3,59	0,55	3,22	0,69	13,07	0,001
Teljesítményorientált, csak az eredményre figyel	2,46	0,88	2,37	0,90	2,31	0,86	2,59	0,86	4,12	0,017

Megjegyzés: Cronbach-alfa_{teljes} = 0,86

(Cronbach-alfa_{játékos} = 0,91; Cronbach-alfa_{edző} = 0,83; Cronbach-alfa_{szülő} = 0,79)

A csoportok között szignifikánsan kimutatható különbséget hét tényező esetében találtunk. A varianciaanalízis azt mutatta, hogy a szülők fontosabbnak tartják a tekintélyt ($F = 4,44$; $p = 0,012$) és a teljesítményorientáltságot ($F = 4,12$; $p = 0,017$), mint a játékosok. Emellett az edzők az erkölcsösséget ($F = 5,56$; $p = 0,004$) többre értékelték, mint a játékosok vagy a szülők. A játékosok gondolták legkevésbé fontosnak az edzők folyamatos önképzését ($F = 14,01$; $p = 0,001$), illetve az edzőkkel együtt a technikai tudás meglétének ($F = 7,38$; $p = 0,001$) is kevesebb jelentőséget tulajdonítottak, mint a szülők. A technikai tudás mellett a csapategység kialakítását ($F = 7,86$; $p = 0,001$) is a szülők helyezték előtérbe a játékosokhoz, illetve az edzőkhöz viszonyítva. Az edzők ugyanakkor a másik két csoporthoz képest magasabbra értékelték az egyéni fejlesztésre irányuló szerepüket ($F = 13,07$; $p = 0,001$), amelyet a játékosok tartottak a legkevésbé lényegesnek.

Az edző szerepe

Az edzői szerepekkel kapcsolatban elmondható, hogy összességében a pedagógiai szerep ($M = 3,15$, $SD = 0,89$) a legfontosabb jellemző, míg a barát ($M = 2,70$, $SD = 0,88$) a legkevésbé jellemző tényező (4. táblázat). Az alminták között öt tényező közül négy tekintetében mutatott szignifikáns különbséget az ANOVA. A játékosok a pedagógiai szerepet ($F = 29,02$; $p = 0,001$) kevésbé tartják fontosnak, mint az edzők vagy a szülők. Emellett a játékosok a stratégia szerepét ($F = 4,01$; $p = 0,001$) erőteljesebben emelték ki, mint a szülők. A szülők fontosabbnak ítélték az edzők szülői szerepét ($F = 4,30$; $p = 0,014$), mint a játékosok. Az edzők a legkevésbé lényegesnek a menedzseri kvalitásokat ($F = 3,40$; $p = 0,019$) ítélték a játékosokkal és a szülőkkel szemben.

4. táblázat. Kihez hasonlítható egy jó edző a játékosok, az edzők és a szülők szerint

	Teljes (n = 517)		Játékos (n = 262)		Edző (n = 37)		Szülő (n = 218)		F	p
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás		
Pedagógus	3,15	0,89	2,88	0,96	3,59	0,50	3,41	0,75	29,02	0,001
Stratégia	2,99	0,92	2,88	0,98	3,08	0,30	3,11	0,85	4,01	0,001
Szülő	2,77	0,91	2,66	0,91	2,95	0,74	2,88	0,92	4,30	0,014
Menedzser	2,71	0,94	2,72	0,93	2,30	0,91	2,77	0,95	3,40	0,019
Barát	2,70	0,88	2,69	0,88	2,51	0,73	2,74	0,91	1,05	0,349

Megjegyzés: Cronbach-alfa_{teljes} = 0,55

(Cronbach-alfa_{játékos} = 0,61; Cronbach-alfa_{edző} = 0,55; Cronbach-alfa_{szülő} = 0,72)

A sportszakemberek tapasztalatai

Az interjúk eredményeinek ismertetésekor azok a nézőpontok kerülnek kiemelésre, amelyek minden egyes interjúalany esetében felfedezhetőek voltak. Az edzői léttel összefüggésben leggyakrabban használt kifejezés a „példakép/minta” (4), a „pedagógus/pedagógia” (4), a „csapat/együttműködés” (4), a „motiváció” (4), a „pótszülő (3), „bizalom/hit” (3) volt.

5. táblázat. Az interjúalanyok edzői léttel összefüggésben használt kulcsfogalmainak kiemelése

	Σ	Szövetségi kapitány (A1)	Akadémia igazgató (A2)	Szakágvezető (A3)	Tehetségkutató (A4)	Elitközpont-vezető (A5)
Példakép/minta	4	x	x	–	x	x
Pedagógus/pedagógia	4	x	x	–	x	x
Csapat/együttműködés	4	x	x	x	x	–
Motiváció	4	x	x	–	x	x
Pótszülő	3	x	x	x	–	–
Bizalom/hit	3	–	x	x	–	x
Komplextudás/önképzés	3	x	x	–	x	–
Empátia	2	–	x	x	–	–
Egyénre szabott képzés	2	x	x	–	–	–

Az edzői minta értékhorozó szerepe rendkívül nagy hangsúlyt kapott a véleményekben. A példaadás oldaláról megemlítésre kerültek mind a tevékenység-, mind pedig a magatartásformák mint meghatározó tényezők. A példamutatás nem érhet véget a pályán, a pályán kívül egyaránt meg kell valósulnia. Egyetértés mutatkozott abban, hogy az edző példamutató viselkedése pozitív hatást gyakorol a játékos motivációs bázisára, céljaira. Az egyik sportszakember egyenesen a mintaadást tartotta az edző fő feladatának, nem megkérdőjelezve ugyanakkor a szakmai felkészültség és a pedagógiai érzék fontosságát.

„Az edző példamutatása a sportága iránti elkötelezettségében, alázatban, saját belső motivációjának kivetítése, mind-mind meghatározza a tehetséges sportoló belső motivációját és annak hosszabb távú fenntartását” (A1).

„Az edző személye túlmutat a sporton, mintát ad, célt fogalmaz meg, példaképet jelent. ... Összességében azt gondolom, hogy az edző „feladata” elsősorban az, hogy a játékosai számára példaképpé váljon” (A5).

A vélemények alapján a szülőkre is nagy befolyással van az edző egyénisége és hitelessége, amely a sportágválasztásra is döntően kihathat. A női labdarúgás minőségi úzésére földrajzilag leszűkítettek a lehetőségek hazánkban, amelyből adódóan a családok életét alapjaiban változtathatja meg a vizsgált sportág választására vonatkozó döntés. Az edző személye ezért kiemelten központi.

„Nagy kérdőjel, hogy az a különbség, amely az akadémiák fiú és lány szekciója között az egzisztenciateremtés szempontjából kétségtelenül fennáll, a női futball esetében nem tart-e távol akár extra tehetségeket is az akadémiáktól csak azért, mert „nem éri meg” átköltözni az ország másik végébe. Mindezeknek a problémáknak a tompításában óriási szerepet kap az edzők személyisége, az a vonzerő, amellyel egy-egy szakember rendelkezik” (A3).

„A szülő annak az edzőnek a csapatában látja legszívesebben a gyermekét, akiről tudja, vagy akiről azt gondolja, hogy a sportszakmán túl is jó mintát fog neki mutatni, nevelni fogja” (A5).

A nevelés jelentősége ezen túl is számos esetben megjelent, a pedagógiai felkészültséget előtérbe állítva a lényegi tényezők között. Egymástól függetlenül a megkérdezettek leginkább egy pedagógushoz hasonlították elsődlegesen az edzőt. A válaszadók az edzőnek a fiatalok személyiségformálásában betöltött szerepét hangsúlyozták.

„A kulcs maga az edző személye, személyisége, aki hatást tud gyakorolni az oktató-nevelő munkájában a gyerek egójára, segíti az önmegvalósításban, a benne rejlő adottságok, képességek maximális kiteljesedésében. ... Az edző mint pedagógus szerepe döntő” (A1).

„A sportolók életében, főleg fiataloknál, az edzőnek jut a legközvetlenebb szerep, aki nevelő is egyben, azaz a sportági készségeik fejlesztése mellett a gyerek személyiségét is formálja. ... Egy jó edző sokkal inkább pedagógus, és ha kell, szülő egyben” (A2).

A pedagógus mellett megjelenő másik kardinális szerep a szülői. A vizsgált képzési rendszer sajátossága, hogy sok esetben a családtól külön él a sportoló, így a mindennapokban nélkülözni kénytelen a szülői odafigyelést. Azonban ilyenkor is nagyon fontos, hogy az edző megtalálja az egyensúlyt a kommunikációban.

„A (pót)szülő-játékos viszonyoknak is erős hatása van a nevelési folyamatra, de veszélyes és kontraproduktív lehet, ha egy játékos és edzője „túl közel” kerül egymáshoz és csorbulhat a tekintélyvel” (A1).

Ebben a kérdéskörben eltértek az álláspontok, elhangzott olyan vélemény is, amely az edző „családpótló” szerepét kevésbé tartotta relevánsnak.

„Az akadémiai rendszerben az edző kevésbé „családapa”, vagy éppen „családanya”, mint a kisebb klubokban, mivel itt stábok, nem ritkán hat-nyolc szakemberből álló stábok foglalkoznak az egyes csapatokkal” (A3).

A csapatszellel, az együttműködés kulcstényezőként jelenik meg a jó edzővel szembeni elvárások között. A csapatban gondolkodás jelentőségét egyrészt arról az oldalról közelítették meg az interjúalanyok, hogy az edző egy csapat tagja, amit a munkáját segítő sportszakemberekkel vagy a játékosaival alkot, amikor ugyanazon cél eléréséért küzdenek. Másrészt az edző a csapat megalkotója, amikor az általa irányított játékosokból összeállítja saját csapatát. Ugyanakkor a jó csapatmunka minden szempontból elsődleges.

„Egy labdarúgásban/csapatsportágban dolgozó edzőnek az együttműködés, csapatszellem, szociális képességek kialakítása fontos feladata. Az edzői stáb irányítása mellett folyamatos kapcsolattartás és együttműködés a szülőkkel, iskolával, mentáltrénerrel, táplálkozási tanácsadóval mind szükségszerű a komplex képzéshez” (A1).

„Az akadémiai csapatok esetében az edzőről nem mint magányos cowboyról, hanem egy stáb tagjáról, annak vezetőjéről beszélünk. ...kiemelkedő szerep jut annak, hogy az edző tudjon és akarjon is csapatban dolgozni, elfogadja az egyes szakterületek specialistáinak munkáját, véleményét. ... Az edzőnek tudnia kell „összeraknia” a saját csapatát, és ennek alapja nem csak a játéktudás, de a labdarúgók személyisége is. Minden csapatban kell lennie egy „kulizónak” és egy öntörvényű zseninek, a többi pedig legyen az átlag fölötti képességű játékos” (A3).

Ahhoz, hogy egy sportoló kövesse az edző utasításait, higgyen neki, fontos a bizalmi kapcsolat kialakítása. Ezt a tényezőt 2 interjúalany is úgy azonosította, mint a megfelelő szintű sportolói teljesítmény kiindulópontja. Ezzel egyidejűleg ellenkező irányban is fontos a bizalom, a hit megléte. Az edzőnek is el kell hinnie, hogy a játékos képes megvalósítani elvárásait.

„Nagyon fontos az a bizalmi viszony, amely nélkül magas színvonalú közös munka nem képzelhető el” (A3).

„A sportolónak bíznia, hinnie kell az edzőben. El kell hinnie, hogy az edző képes lesz belőle és a társaiból kihozni a maximumot” (A5).

„A szakmai igényesség és emberi tényezők mellett nagyon fontos, hogy az edző higgyen a sportolójában” (A2).

A bizalom megszerzése mellett a másik fontos terület, amelyre egy edzőnek nagy fókusz kell helyeznie, a motiváció megléte, amely a tehetséggondozás folyamatát leginkább befolyásoló tényezők egyike. Ennek megfelelően a megkérdezettek az edző feladataként a motiválást is megjelölték, a motiválás eszközeként pedig magát az edzőt.

„Az életkori sajátosságok figyelembevételével igyekszik erősíteni a sporthoz való kötődést és megszilárdítani a belső motivációt. Ezért az edzőn nagy a felelősség, ezért nagyon fontos, hogy mit közvetít és hogyan irányít” (A2).

„Döntő szerepe van annak, hogy az adott edző milyen kapcsolatot tudott kialakítani a csapata játékosaival, mennyire karizmatikus, motiváló” (A5).

A megkérdezettek kiemelték még, mennyire nélkülözhetetlen a komplex tudás, a folyamatos képzés egy edző életében. A megújulás képessége nagy hangsúlyt kap egy edző megítélésénél.

„Folyamatosan kell képeznie magát, lépést kell tartania a sporttudomány fejlődésével, valamint a generációs különbségek kihívásaival” (A1).

„Új trendek, edzés módszerek, kiegészítők bukkannak fel, szinte havi rendszerességgel. Ezeket meg kell ismerni, meg kell tanulni. Egyáltalán tudni illik róluk, hogy már léteznek. Lehet, hogy helyi szinten nem lehet mindet elérni és megvalósítani, mégis kell ismerni őket. Folyamatosan képeznie magát” (A2).

Az empátia fontosságára is elhangzott kettő példa. Mindkét esetben azt domborították ki a megkérdezettek, hogy az empátia segíti az edzőt a játékos jobb megismerésében.

„Empátiára van szüksége az edzőnek, hogy figyeljen a sportoló szükségleteire, megértse a háttérben ható motívumait” (A2).

„Az akadémiai rendszer nagy előnye, hogy az edző lényegesen több időt tölt a játékosokkal, mint a hagyományos klubfutballban. Nem csak a megnövekedett edzésszámra gondolok, de a közös étkezésekre vagy a speciális szakembereknél töltött hosszabb időre. Ez természetesen lehetőséget ad a nagyobb empátiára, a több információra épülő kapcsolatra” (A3).

Ketten az egyénre szabott, komplex módon megvalósított differenciált foglalkozás jelentőségére hívták fel a figyelmet.

„Egyénre szabott célokkal, differenciált, kihívást jelentő feladatokkal, komplex módon építse a sportoló személyiségét, mentalitását, kognitív és fizikai képességeit” (A1).

„Nagyon lényeges, hogy az edző képes legyen az egyéni képességekhez igazított differenciált módszerek alkalmazására a különböző sporttudományi területek bevonásával” (A2).

Megbeszélés

A hazai és a nemzetközi női labdarúgás óriási változáson, fejlődésen megy át. A kutatás során a női labdarúgásban újonnan bevezetett képzési rendszerben annak érdekében végeztük hiánypótló vizsgálatunkat, hogy segítsük az ott dolgozó szakemberek munkáját. A kutatás fókuszába az edzőt állítottuk, akinek személye sorsdöntő egy játékos életében, ugyanis az edzői tevékenységnek jelentős hatása van a fiatalok fejlődésére, sikerességére.

A kutatás alapján a motiválás, a teljesítményre ösztönzés, a taktikai és technikai tudás megtanítása a legfontosabb edzői feladatok. A kutatás megerősítette a férfi labdarúgó akadémisták körében korábban végzett eredményeket (Csáki, 2017; Gombocz & Gombocz, 2006). Egy edzőnek tehát tisztában kell lenni azzal, hogy kit mivel lehet motiválni, jobb teljesítményre ösztönözni, ezáltal segíteni, támogatni. Ehhez viszont ismernie kell a sportolókat, hogy – a maximális eredmény elérése érdekében – kihez, milyen módon viszonyuljon.

Az edzők almintáját vizsgálva megállapítható, hogy e kérdéskörben a mentális felkészítés mellett a nevelést tekintik a legjelentősebb feladatuknak. Ezen tényező megítélésében jelentős eltérés mutatkozott a labdarúgók mintájához képest. Azonban a játékosok is hangsúlyozták, hogy az edzőnek jó pedagógusnak kell lennie, és kiemelték a példakép szerepét. Kutatásunk tehát alátámasztotta Csáki et al. (2013b), valamint Déri (2020) ezen eredményét. Véleményünk szerint követendő példává, hiteles edzővé pedig csak az az edző válhat, aki valóban úgy él és cselekszik, ahogy kommunikál, és aki érdeklődik a sportolói iránt, odafigyel rájuk.

Szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy az eredmények alapján mind az edzők, mind pedig a szülők nagy hangsúlyt helyeztek a pedagógiai szerep fontosságára. Leszögezhető, hogy az edző személyisége kiemelkedő jelentőségű a mintaállítás és a pedagógiai tudás iránti kettős elvárás miatt. A pozitív mintaállítás és a magasszintű pedagógiai tudás birtokában az edzők képesek lesznek pozitív légkört biztosítani és biztonságot nyújtani a sportolónak. Az edző felöltsége a pedagógiai cél elérése (Volkamer, 1993).

A kapott eredmények azonosságát mutatnak Bognár és munkatársai (2024) férfi labdarúgó akadémiaikon végzett kutatásának eredményeivel. Edzők és szülők véleményére alapozva megállapították, hogy az akadémiai rendszerben kiemelt jelentősége van a pedagógiai és pszichológiai aspektusok figyelembevételének a sportkörnyezet alakítása során. A hagyományos képzési rendszerhez képest az akadémiaik nagyobb szerepet vállalnak az oktatás és nevelés területén, ezáltal a játékosok kognitív és affektív képességeinek fejlesztésében, szociális készségeik alakításában. Megállapítható továbbá, hogy az edzői szerepek között a legkisebb jelentőséget a menedzseri, illetve a barát funkcióknak tulajdonították a megkérdezettek, amely eredmény szintén hasonló a férfi labdarúgó akadémiaikon folytatott vizsgálatok eredményéhez (Bognár & Csáki, 2020; Kasuba, 2018).

Az edző személyisége, feladatai és szerepe számos tanulmány középpontjába került már különböző megközelítésből, úgy mint a sportolók életkora, a sportági jellemzők vagy az edző neve (Bebetsos et al., 2017; Cronin & Allen, 2018; Jowett et al., 2017; Jowett et al., 2024). Azon túl, hogy a női labdarúgás még kevés kutatás tárgyát képezte, különös jelentősége van

az akadémiai rendszerben folytatott munka széleskörű vizsgálatának. Ez a képzési rendszer a maga sajátosságaival más tevékenységet igényel a sportszakemberektől, melyek feltárása időszűrűvé vált. Ennek egyik szegmense az edzővel szemben támasztott elvárások megismerése.

Kampa-Kokesch és Anderson (2001) szerint a bizalom az első lépcsőfok a jó edző-játékos kapcsolatban. Jelen kutatásban a megkérdezettek szintén ennek fontosságát támasztották alá, hiszen egyöntetűen a megbízhatóságot azonosították be mint a jó edző legfontosabb tulajdonsága. A bizalom kétirányú faktor, amely a hatékony együttműködés alapját is szolgáltatja, és amely nélkül az edző nem lesz képes betölteni a támogató szerepét. A jó sportteljesítmény a játékos és edző közös munkájának az eredménye, amelynek hiánya a sportolói pályafutás befejezését is eredményezheti (Bjerkseter & Lagestad, 2022).

Az eredmények megerősítették, hogy a csapatmunka és a jó sportolói közösség kialakítása elengedhetetlen a kitűzött teljesítmény eléréséhez. Az edző közösségalkító munkája meghatározó lehet a szakmai munka szempontjából is, vagyis fontos a támogató csapatlégkör megteremtése.

A megkérdezettek ezen kívül kiemelték még a tekintély fontosságát is. A kölcsönös tisztelet, az empátia és az őszinteség a hosszú távú együttműködés alapvető feltétele (Jowett, 2005, 2017). Ha az edző kivívja a játékosok tiszteletét, nagyobb eséllyel fogják meghallgatni, vagyis megkönnyítik a szakmai és nevelői munkáját. A tisztelet kétirányú, vagyis az edzőnek is tisztelnie kell a játékosokat (Booroff et al., 2016).

Az edzőktől azt is elvárják, hogy megvalósítható célokat tűzzenek ki, és ehhez előre tervezzék meg a feladatokat. Ez érthető, hiszen a játékos-edző-szülő tengelyben az edzők a szakmai munkáért felelős személyek.

Az edzők személyiségjegyei közül a teljesítményorientáltságot sorolták fontosság szerint az utolsó helyre, ezzel azt deklarálva, hogy az eredmény nem fontos szempont az utánpótlás terén. A nőknél nem igazolódott tehát az, hogy az edzők elsősorban a teljesítményelvű tervezést és az eredményességet részesítik előnyben (Kiss et al., 2019).

A kutatás eredményei alátámasztották, hogy a sikeres edzői tevékenységhez elengedhetetlen az alapos pedagógiai tudás (Csáki et al., 2013b; Déri, 2020; Gombocz, 2004). Fontos, hogy sportolóink teljes értékű pedagógiai folyamatban fejlődjenek (Biróné, 2011). Az alapfeltételek (környezet, eszközök, infrastruktúra) mellett a kulcsszereplő maga az edző, aki hatást tud gyakorolni az oktató-nevelő munkájában a fiatal személyiségére, támogatja az önmegvalósításban, a benne rejlő tehetség maximális kibontakozásában. Alapvető fontosságúnak tartjuk, hogy a fiatal sportolók kezdetektől fogva olyan edzővel találkozzanak, aki megfelelő módon járul hozzá a személyiségfejlődésükhöz.

A labdarúgó edzők gyakran igen intenzív stressznek vannak kitéve, amely negatívan befolyásolja interakcióikat, olykor minden szándékosság nélkül. Ezért is rendkívül fontos a tudatos felkészítés. Az edző-sportoló viszonyrendszerben megjelenő sajátos pedagógiai helyzetben fontosnak tartjuk a női labdarúgó akadémiákon dolgozó edzők figyelmét ráirányítani a pedagógiai felkészültség esszenciális voltára. Ebben ajánlatos szerepet vállalniuk az akadémiai vezetőknél is oly módon, hogy közvetítik ezt a gondolatmenetet az edzőik felé.

Tanulmányunkkal a tehetséggondozással kapcsolatos kutatásokban megjelenő nemek közötti eltérést is csökkenteni kívántuk. Mivel a női és férfi sportolók nem csak a humánbiológiai jellemzőik mentén különböznek, de más személyiségjegyekkel, érzelmi és viselkedési mintákkal, más igényekkel rendelkeznek, így a velük való munka is eltér, nem kizárólag a sportszakmai területeken, de a sportpedagógia és sportpszichológia bizonyos területein egyaránt (például a bánásmód, vezetési stílus, kommunikáció, empátia kérdése, motiválás kérdése) (Abieraba, 2024; López-Gajardo, 2022). Az eredményekre alapozva megállapítható, hogy indokolt az edzők pedagógiai kompetenciáira erőteljesen fókuszálni, azok felmérését

elvégezni, illetve kifejezetten a női sportolókkal történő együttműködés céljára adaptálni, így segítve a női labdarúgóképzés fejlesztését.

Az edzőképzés kulcsfontosságú tényező a tehetségfejlesztés folyamatában, amelyet támogatni és fejleszteni kell (Gesbert et al., 2021; Till & Baker, 2020). A további kutatási eredmények ismeretében célszerű lehet az edzőképzést és -továbbképzést is átgondolni és az adott nemmel foglalkozó edzők részére finomhangolni a pedagógiai-pszichológiai modulokat. Az edzőképzés oktatási programjának a női sportolók felkészítésének specifikumaival történő bővítésére a nemzetközi szakirodalom is ad iránymutatást, melyek legtöbb esetben az élettani működést helyezik előtérbe (Forsyth et al., 2022; von Rosen et al., 2022). Ugyanakkor elindultak azon kezdeményezések is, melyek már kifejezetten a pedagógiai felkészítésre is hangsúlyt fektetnek. Clarke és munkatársai (2024) egy nyolchetes online képzés sikereiről számolnak be, amely eredményeként a női sportolókkal foglalkozó sportszakemberek nagyobb tudásra és magabiztosságra tettek szert többek között a pedagógia és pszichológia területén. A pedagógiai eszköztár használata és bővítése hosszú távon járulhat hozzá a sportoló pályafutásának sikeréhez, ezért javasolt az edzőképzés pedagógiai témájú kurzusai által nyújtott lehetőségek hatékony kiaknázása. Ahogy az egyik megkérdezett rendkívül találóan összefoglalta: „A világ fejlődik. Nekünk is muszáj követni.”

Irodalom

- Abieraba, R. S. K. (2024). Senior high school athletes' perception of coach's leadership behaviour in terms of sex. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 21(02), 1116–1126. doi: [10.30574/wjarr.2024.21.2.0537](https://doi.org/10.30574/wjarr.2024.21.2.0537)
- Balogh, J., & Trzaskoma-Bicsérdy, G. (2020). Gender differences in Hungarian basketball coaches' views on their pedagogical and professional roles and responsibilities. *International Sport Coaching Journal*, 8(2), 1–9. doi: [10.1123/iscj.2020-0010](https://doi.org/10.1123/iscj.2020-0010)
- Bebetsos, E., Filippou, F., & Bebetos, G. (2017). Athletes' criticism of coaching behavior: Differences among gender, and type of sport. *Polish Psychological Bulletin*, 48(1), 66–71. doi: [10.1515/ppb-2017-0008](https://doi.org/10.1515/ppb-2017-0008)
- Berntsen, H., & Kristiansen, E. (2020). Perceptions of need-support when “having fun” meets “working hard” mentalities in the elite sport school context. *Sports Coaching Review*, 9(1), 1–23. doi: [10.1080/21640629.2018.1525862](https://doi.org/10.1080/21640629.2018.1525862)
- Biróné, Nagy E. (2011). *Sportpedagógia*. Dialóg Campus Kiadó.
- Bjerkseter, I. A. H., & Lagestad, P. A. (2022). Staying in or dropping out of elite women's football—factors of importance. *Frontiers in Sports and Active Living*, 14(4) 1–11. doi: [10.3389/fspor.2022.856538](https://doi.org/10.3389/fspor.2022.856538)
- Bognár, J. (2010). *Pedagógiai és sportpedagógiai ismeretek* [Jegyzet OKJ sportszakember képzés számára].
- Bognár, J., & Csáki, I. (2020). Kiemelt akadémiai rendszer labdarúgóinak véleménye a sportágválasztásról, sikerességről és az edzői szerepekről. *Magyar Pedagógia*, 120(3), 229–246. doi: [10.17670/MPed.2020.3.229](https://doi.org/10.17670/MPed.2020.3.229)
- Bognár, J., Kiss, Z., Csáki, I., Trzaskoma-Bicsérdy, G., Trzaskoma, L., & Révész, L. (2024). Key factors influencing talent development of junior soccer players in sports academies: A focus on coaches and parents. *Physical Culture and Sport Studies and Research*, 105. doi: [10.2478/pcssr-2024-0023](https://doi.org/10.2478/pcssr-2024-0023)
- Bognár, J., Kiss, Z., Déri, D., & Csáki, I. (2021). Labdarúgó akadémiasok sporton kívüli tevékenységei. *Educatio*, 30(4), 703–712. doi: [10.1556/2063.30.2021.4.11](https://doi.org/10.1556/2063.30.2021.4.11)

- Booroff, M., Nelson, L., & Potrac, P. (2016). A coach's political use of video-based feedback: A case study in elite-level academy soccer. *Journal of Sports Sciences*, 34(2), 116–124. doi: [10.1080/02640414.2015.1039464](https://doi.org/10.1080/02640414.2015.1039464)
- Budavári, Á. (2007). *Sportpszichológia*. Medicina Könyvkiadó Zrt.
- Clarke, A., Leabeater, A., Suppiah, H., & Roberts, A. (2024). The effectiveness of a short course to improve coaches' knowledge on considerations for female athletes. *Journal of Sports Sciences*, 42(8), 701–707. doi: [10.1080/02640414.2024.2360839](https://doi.org/10.1080/02640414.2024.2360839)
- Clarke, N. J., & Harwood, C. G. (2014). Parenting experiences in elite youth football: A phenomenological study. *Psychology of Sport and Exercise*, 15(5), 528–537. doi: [10.1016/j.psychsport.2014.05.004](https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2014.05.004)
- Cronin, L. D., & Allen, J. (2018). Examining the relationships among the coaching climate, life skills development and well-being in sport. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 13(6), 815–827. doi: [10.1177/1747954118787949](https://doi.org/10.1177/1747954118787949)
- Csáki, I. (2017). *A magyar elitképzésben résztvevő utánpótlás korú labdarúgók poszt és korosztályspezifikus vizsgálata* [Doktori disszertáció, Testnevelési Egyetem Sporttudományok Doktori Iskola]. Az MTA Könyvtár és Információs Központ országos PhD Dolgozat Repozitóriuma. doi: [10.17624/TF.2017.8](https://doi.org/10.17624/TF.2017.8)
- Csáki, I., Bognár, J., Révész, L., & Géczi, G. (2013a). Elméletek és gyakorlatok a tehetséges labdarúgó kiválasztásához és bevalásához. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 14(53), 12–18.
- Csáki, I., Bognár, J., Trzaskoma-Bicsérdy, G., Zalai, D., Mór, O., Révész, L., & Géczi, G. (2013b). A sportágválasztás, a tehetséggondozás és az edző-sportoló kapcsolat vizsgálata elit utánpótláskorú labdarúgók körében. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 3(55), 9–16.
- Csáki, I., Szakály, Zs., Főzer-Selmeci, B., Kiss, Z., & Bognár, J. (2017). Psychological and anthropometric characteristics of a Hungarian elite football academy's players. *Physical Culture and Sport Studies and Research*, 73(1), 15–26. doi: [10.1515/pcssr-2017-0002](https://doi.org/10.1515/pcssr-2017-0002)
- Curran, O., MacNamara, A., & Passmore, D. (2019). What about the girls? Exploring the gender data gap in talent development. *Frontiers in Sports and Active Living*, 1, 3. doi: [10.3389/fspor.2019.00003](https://doi.org/10.3389/fspor.2019.00003)
- Czövek, A. (2017). Tanárszerepek – tanítás és esélyteremtés. In J. T. Karlovitz (Ed.), *Válogatott tanulmányok a pedagógiai elmélet és szakmódszertanok köréből* (pp. 241–248). International Research Institute. doi: [10.18427/iri-2017-0034](https://doi.org/10.18427/iri-2017-0034)
- De Haan, E., & McCarry, P. (2016). The sports coach meets the executive coach. *Coaching Today*, 20(October), 6–11.
- Déri, D. (2015). The pedagogue-coach as a determinant factor of football talent development. *Studia UBB Educatio Artis Gymnasticae*, 60(2), 85–94.
- Déri, D. (2016). A női labdarúgás története: Európa, mint a sportág bölcsője. *Testnevelés, sport, tudomány*, 1(1), 70–79. doi: [10.21846/TST.2016.1.7](https://doi.org/10.21846/TST.2016.1.7)
- Déri, D. (2020). A világbajnokság okozta edzői kihívások a női labdarúgásban. In J. Bognár (Ed.), *Az Eszterházy Károly Egyetem tudományos közleményei (49. köt., 2020/2). Tanulmányok a sporttudomány köréből. Acta Universitatis de Carolo Eszterházy Nominatae. Sectio Sport* (pp. 7–23). Líceum Kiadó. doi: [10.33040/ActaUnivEszterhazySport.2022.7](https://doi.org/10.33040/ActaUnivEszterhazySport.2022.7)
- Elberse, A., & Ferguson, A. (2013). Ferguson's formula. *Harvard Business Review*, 91(10), 116–125.
- Falus, I., & Ollé, J. (2008). *Az empirikus kutatások gyakorlata*. Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Ford, P. R., Bordonau, J. L. D., Bonanno, D., Tavares, J., Groenendijk, C., Fink, C., Gualtieri, D., Gregson, W., Varley, M. C., Weston, M., Lolli, L., Platt, D., & Di Salvo, V. (2020). A survey of talent identification and development processes in the youth academies of professional soccer clubs from around the world. *Journal of Sports Sciences*, 38(11–12), 1269–1278. doi: [10.1080/02640414.2020.1752440](https://doi.org/10.1080/02640414.2020.1752440)
- Forsyth, J. J., Sams, L., Blackett, A. D., Ellis, N., & Abouna, M. S. (2022). Menstrual cycle, hormonal contraception and pregnancy in women's football: Perceptions of players, coaches and managers. *Sport in Society*, 26(7), 1280–1295. doi: [10.1080/17430437.2022.2125385](https://doi.org/10.1080/17430437.2022.2125385)

- Gangsø, K., Aspvik, N. P., Mehus, I., Høigaard, R., & Sæther, S. A. (2021). Talent development environments in football: Comparing the top-five and bottom-five-ranked football academies in Norway. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *18*(3), 1321. doi: [10.3390/ijerph18031321](https://doi.org/10.3390/ijerph18031321)
- Gesbert, V., Crettaz von Roten, F., & Hauw, D. (2021). Reviewing the role of the environment in the talent development of a professional soccer club. *PLOS ONE*, *16*(2). doi: [10.1371/journal.pone.0246823](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0246823)
- Gombocz, J. (1997). A sportoló szocializációja és nevelése. *Kalokagathia*, *35*(1–2), 83–94.
- Gombocz, J. (2004). A testnevelő tanár és az edző pedagógiai szerepe. In N. E. Biróné (Ed.), *Sportpedagógia. Kézikönyv a testnevelés és sport pedagógiai kérdéseinek tanulmányozásához* (pp. 147–271). Dialóg Campus Kiadó.
- Gombocz, J. (2005). A sportegyesület, a nevelés helyszíne. *Kalokagathia*, *43*(1–2), 27–36.
- Gombocz, J. (2010). *Sport és nevelés*. Balaton Akadémia Kiadó.
- Gombocz, J., & Gombocz, G. (2006). Utánpótláskorú sportolók véleménye edzőjükről. (Az ideális és a reális edző képe 14-16 éves kosárlabdázó fiúk ítéleteiben). *Kalokagathia*, *44*(1–2), 76–85.
- Güllich, A. (2019). “Macro-structure” of developmental participation histories and “micro-structure” of practice of German female world-class and national-class football players. *Journal of Sports Sciences*, *37*(12), 1347–1355. doi: [10.1080/02640414.2018.1558744](https://doi.org/10.1080/02640414.2018.1558744)
- Harwood, C. G., & Knight, C. J. (2015). Parenting in youth sport: A position paper on parenting expertise. *Psychology of Sport and Exercise*, *16*, 24–35. doi: [10.1016/j.psychsport.2014.03.001](https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2014.03.001)
- Henriksen, K., Stambulova, N., & Roessler, K. K. (2010). Holistic approach to athletic talent development environments: A successful sailing milieu. *Psychology of Sport and Exercise*, *11*(3), 212–222. doi: [10.1016/j.psychsport.2009.10.005](https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2009.10.005)
- Jones, R. L. (2006). How can educational concepts inform sports coaching? In R. L. Jones (Ed.), *The sports coach as educator: Re-conceptualising sports coaching* (pp. 1–11). Routledge. doi: [10.4324/9780203020074](https://doi.org/10.4324/9780203020074)
- Jowett, S. (2005). The coach-athlete partnership. *The Psychologist*, *18*(7), 412–415.
- Jowett, S. (2017). Coaching effectiveness: The coach–athlete relationship at its heart. *Current opinion in psychology*, *16*, 154–158. doi: [10.1016/j.copsyc.2017.05.006](https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.05.006)
- Jowett, S., Gosai, J., & Slade, K. (2024). Women in coaching: What are the problems and probable solutions? *Sport & Exercise Psychology Review*, *17*(1), 16–29. doi: [10.53841/bpssepr.2022.17.1.16](https://doi.org/10.53841/bpssepr.2022.17.1.16)
- Jowett, S., Michel, N., & Yang, S. (2017). Unravelling the links between coach behaviours and coach-athlete relationships. *European Journal of Sports and Exercise Science*, *5*(3), 10–19.
- Kampa-Kokesch, S., & Anderson, M. Z. (2001). Executive coaching: A comprehensive review of the literature. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, *53*(4), 205–228. doi: [10.1037/1061-4087.53.4.205](https://doi.org/10.1037/1061-4087.53.4.205)
- Kasuba, M. (2018). Az edző-sportoló kapcsolat egy labdarúgó akadémián. *Educatio*, *27*(1), 121–128. doi: [10.1556/2063.27.2018.1.10](https://doi.org/10.1556/2063.27.2018.1.10)
- Kiss, Z., & Bognár, J. (2018). Fiatal labdarúgók bevalását befolyásoló nevelési tényezők: egy kiemelt akadémia döntéseinek tanulságai. In O. Endrődy-Nagy & A. Fehérvári (Eds.), *Innováció, kutatás, pedagógusok* (pp. 103–119). Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete.
- Kiss, Z., Bognár, J., Déri, D., & Csáki, I. (2022). Hazai és határon túli labdarúgó akadémiák utánpótlásedzőinek pedagógiai nézetei. *Magyar Sporttudományi Szemle*, *23*(8), 26–33.
- Kiss, Z., Csáki, I., & Bognár, J. (2019). Magyar és határon túli bentlakásos labdarúgó akadémia sajátosságai az edző szerepe és jellemzői tekintetében. *Különleges Bánásmód*, *5*(2), 7–18. doi: [10.18458/KB.2019.2.7](https://doi.org/10.18458/KB.2019.2.7)
- Kiss, Z., Fózer-Selmeci, B., Csáki, I., & Bognár, J. (2015). Bentlakó labdarúgó-korosztályok pszichésmentális jellemzői. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, *16*(4), 331–347. doi: [10.1556/0406.16.2015.4.2](https://doi.org/10.1556/0406.16.2015.4.2)
- López-Gajardo, M. Á., Ponce-Bordón, J. C., Rubio-Morales, A., Llanos-Muñoz, R., & Díaz-García, J. (2022). The role of perceived justice on satisfaction with the coach: Gender differences in a longitudinal study. *Sustainability*, *14*, 401. doi: [10.3390/su14010401](https://doi.org/10.3390/su14010401)

- Megicks, B. S., Till, K., Rongen, F., Cowburn, I., Gledhill, A., Mitchell, T., Emmonds, S., & Lara-Bercial, S. (2023). Examining European talent development environments: Athlete, parent and coach perceptions. *Journal of Sports Sciences*, 40(22), 2533–2543. doi: [10.1080/02640414.2023.2172800](https://doi.org/10.1080/02640414.2023.2172800)
- Nesti, M., & Sulley, C. (2015). *Youth development in football. lessons from the world's best academies*. Routledge. doi: [10.4324/9780203066508](https://doi.org/10.4324/9780203066508)
- Rábai, D. (2018). Lila-fehér mezben. *Iskolakultúra*, 28(3–4), 53–63.
- Rábai, D. (2019). Labdarúgó akadémisták rekrutációjának és elégedettségének vizsgálata a fővárosi és a vidéki akadémiák tükrében. *Iskolakultúra*, 29(10), 85–97. doi: [10.14232/iskkkult.2019.10.85](https://doi.org/10.14232/iskkkult.2019.10.85)
- Révész, L., Bognár, J., & Géczy, G. (2007): Kiválasztás, tehetség és pedagógiai értékek az úszásban. *Új Pedagógiai Szemle*, 57(6), 45–53.
- Sallay, V., & Martos, T. (2018). A Grounded Theory (GT) módszertana. Grounded Theory. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 73(1), 11–28. doi: [10.1556/0016.2018.73.1.2](https://doi.org/10.1556/0016.2018.73.1.2)
- Sántha, K. (2015). *Trianguláció a pedagógiai kutatásban*. Eötvös József Könyvkiadó.
- Seidman, I. (2002). *Az interjú mint kvalitatív kutatási módszer*. Műszaki Könyvkiadó.
- Szabolcs, É. (2001). *Kvalitatív kutatási metodológia a pedagógiában*. Pedagógus Könyvek. Műszaki Könyvkiadó.
- Taylor, J., & Collins, D. (2020). The highs and the lows-exploring the nature of optimally impactful development experiences on the talent pathway. *Sport Psychologist*, 34(4), 319–328. doi: [10.1123/tsp.2020-0034](https://doi.org/10.1123/tsp.2020-0034)
- Till, K., & Baker, J. (2020). Challenges and [possible] solutions to optimizing talent identification and development in sport. *Frontiers in Psychology*, 11, 664. doi: [10.3389/fpsyg.2020.00664](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00664)
- Vannai, J. (2019). *Gyermeksport*. Krea-Fitt Kft.
- Varga, D. (2017). Coaches: Pedagogues of sport? Methodological attempt to study the pedagogical beliefs of Hungarian football coaches. *Physical Culture and Sport Studies and Research*, 76(1), 23–34. doi: [10.1515/pcsr-2017-0027](https://doi.org/10.1515/pcsr-2017-0027)
- Varga, D., Földesi, Gy., & Gombocz, J. (2018). Declared pedagogical values of coaches at Hungarian football academies. *Physical Culture and Sport Studies and Research*, 77(1), 17–24. doi: [10.2478/pcsr-2018-0002](https://doi.org/10.2478/pcsr-2018-0002)
- Volkamer, M. (1993). Zweck oder Wirkung Zur padagogischen Instrumentalisierung des Sports. *German Journal of Exercise and Sport Research*, 23(4), 423–429.
- von Rosen, P., Ekenros, L., Solli, G. S., Sandbakk, Ø., Holmberg, H-C., Hirschberg, A. L., & Fridén, C. (2022). Offered support and knowledge about the menstrual cycle in the athletic community: A cross-sectional study of 1086 female athletes. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(19), 11932. doi: [10.3390/ijerph191911932](https://doi.org/10.3390/ijerph191911932)
- Zerényi, K. (2016). A Likert-skála adta lehetőségek és korlátok. *Opus et Educatio*, 3(4), 470–478. doi: [10.3311/ope.39](https://doi.org/10.3311/ope.39)

ABSTRACT


PEDAGOGICAL EXPECTATIONS FOR COACHES – FOCUSING ON WOMEN’S FOOTBALL ACADEMIES


Diána Déri, József Bognár & Gabriella Trzaskoma-Bicsérdy

Keywords: pedagogical activities of coaches, women’s football, sports academy system

It is known that among the requirements expected from the coach, pedagogical knowledge has an increasing role. Many studies examine this issue (Balogh & Trzaskoma-Bicsérdy, 2020; Déri, 2015; Révész et al., 2007; Volkamer, 1993) however the analysis of the pedagogical role of coaches in relation to women’s football is considered a rarity even today. The present study focuses on this area, presenting the research conducted at all—state-recognized—women’s soccer academies (n = 6). The authors conducted a questionnaire survey (n = 517), and interviews (n = 5) were recorded. Based on the opinion of the investigated groups (sports professionals, players, parents), the most expected coaching roles, tasks and qualities can be identified. The research confirms that thorough pedagogical knowledge is essential for successful coaching. The coach’s educational work has a significant impact on the player’s personality and career, the success of which can be based on the use and expansion of the pedagogical toolkit. Based on the results, it is justified to focus further on the pedagogical competencies of the coaches, contributing to the development of women’s football training.

Magyar Pedagógia, 124(2). 71–88. (2024)
doi: 10.14232/mped.2024.2.71

Déri Diána:  <https://orcid.org/0009-0004-2239-6939>
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola,
Sport- és Egészségtudományi Kutatócsoport
H–3300 Eger, Leányka u. 14.
diana.deri@gmail.com

Bognár József:  <https://orcid.org/0000-0002-5982-7833>
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Sporttudományi Intézet,
Sport- és Egészségtudományi Kutatócsoport
H–3300 Eger, Leányka u. 14.
bognar.jozsef@uni-eszterhazy.hu

Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella:  <https://orcid.org/0000-0002-4502-049X>
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Sporttudományi Intézet,
Sport- és Egészségtudományi Kutatócsoport
H–3300 Eger, Leányka u. 14.
bicserdy.gabriella@uni-eszterhazy.hu